

#vistårinteut

men vi slutar **aldrig** kämpa!

Remissvar från #vistårinteutarvidsjaur på lagrådsremiss

Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå

Dnr Ju2016/08546/L7

2017-01-09

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Inledning

Rörelsen #vistårinteut består av över 7600 professionella och frivilliga från hela Sverige som möter ensamkommande unga i sina uppdrag; socialsekreterare, lärare, boendepersonal, familjehem, gode män, jurister, volontärer, kuratorer, psykologer, psykoterapeuter, enhetschefer, rektorer, läkare med flera (www.vistarinteut.org). Vi vill härmed avge ett yttrande avseende *Utkast till lagrådsremiss Uppehållstillstånd för studier på gymnasial nivå* (dnr Ju2016/08546/L7).

Vi sammanfattar inledningsvis våra viktigaste kommentarer och ger sedan bakgrunden till dessa ställningstaganden:

- *Förslagets komplexitet*: förslaget är för komplext och riskerar att skapa förvirring och osäkerhet hos berörda.
- *Förslagets omfattning*: förslaget bör omfatta alla ungdomar på flykt som deltar i gymnasieskolan alternativt läser ett tionde år i grundskolan för att sedan fortsätta på gymnasiet, oavsett om de passerat 18 eller ej och oavsett vilken typ av beslut de fått från Migrationsverket. Vidare anser vi att för att de behövande ska kunna få ta del av förslaget måste de godtyckliga och rättsosäkra åldersuppskrivningarna från Migrationsverket stoppas och att ett moratorium kring uppskrivningar införs.

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!

#vistårinteut
men vi slutar **aldrig** kämpa!

- *Riskerna för en ej likvärdig behandling:* Vi anser att Migrationsverket ska fortsätta att betala för HVB-boende vid åldersuppskrivning eller då man av naturen fyller 18 år till dess att alla beslut i asylprocessen vunnit laga kraft. Vi anser att detta bör gälla även de ungdomar som fått uppehållstillstånd i någon form men fyllt 18 och flyttas. Idag gör kommuner olika och i de fall där ungdomar tvingas flytta till Migrationsverkets boenden är risken stor att också deras skolgång avbryts.
- *Ungdomar med psykisk ohälsa:* även de ungdomar med psykisk ohälsa som kan ha svårt att delta i och prestera i skolverksamhet bör omfattas av förslaget under förutsättning att detta intygas av läkare eller psykolog.
- *Samhällsekonomiska aspekter:* vi ser att det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv vore mer gynnsamt om dessa elever fick permanenta tillstånd. Sverige står inför en enorm arbetskraftsbrist - att då utbilda ungdomar under tillfälliga tillstånd, vilket kan innebära att de sedan utvisas, förefaller i våra ögon kontraproduktivt.
- *Tidsbegränsade uppehållstillstånd och dess problematik:* tidsbegränsade tillstånd riskerar att bli kontraproduktiva och verkningslösa då dessa skapar stress och oro. Att utsätta unga, ofta traumatiserade människor för denna stress och oro är inte i enlighet med Barnkonventionen eller FN:s mänskliga rättigheter.

Bakgrund till ställningstagande

Vi är positiva till regeringens förslag då det blivit tydligt att den nya tillfälliga asyllagen slagit hårt mot många asylsökande barn och unga. Förslaget kan bidra till att ungdomar som har varit med om svåra saker och börjat rota sig i Sverige får stanna kvar och få en utbildning med sig i livet, var det än kommer levas. Vi är också positiva till att det finns en öppning för en del att få ett permanent uppehållstillstånd efter studierna om de då får arbete.

Vi är däremot kritiska till följande:

Förslagets komplexitet

Ungdomar får studera under olika lång tid beroende på när de kom till Sverige. Tidsperioden för denna form av uppehållstillstånd föreslås variera mellan tretton månader gånger två, tjugofyra månader och fyra år beroende på när man ansökte om asyl i Sverige och vilken slags tillfälligt uppehållstillstånd man beviljats. För de som går ett nationellt gymnasieprogram ska möjlighet finnas att gå ut gymnasiet. För dessa finns även tillägget sex månaders uppehållstillstånd efter avslutade studier.

Det är oklart vad som avses med att "klara" utbildningen. Ska det mätas som närvaro alternativt studieresultat – i så fall hur och på vilka grunder? Ett sådant krav kan också leda till ökad ojämlikhet då ungdomar från socioekonomiskt gynnade hem sannolikt klarar den svenska utbildningen bättre. Då riskerar klasstillhörighet och inte skyddsskäl att bli asylgrundande.

Förslagets komplexitet riskerar att skapa förvirring och oro bland de som omfattas av det. Vi instämmer i BO:s kritik att det därför är mycket svårt för barn, unga och deras vårdnadshavare att ta till sig och kunna agera på basen av detta förslag vilket strider mot Barnkonventionen.

Förslagets omfattning

Förslaget omfattar inte gruppen ensamkommande barn och ungdomar som antingen fyllt 18 år eller av Migrationsverkets blivit uppskrivna i ålder till 18 år och fått/ får beslut om utvisning. Förslaget omfattar ej heller de elever som valt eller väljer att läsa ett tionde år i grundskolan innan de går vidare till gymnasiet. Dessa elever missgynnas eftersom de inte de facto har påbörjat sina gymnasiestudier och då inte omfattas av förslaget

Många av de ungdomar som kom hösten 2015 har fortfarande inte varit på sin första intervju på Migrationsverket. Många av dem kommer att hinna fylla 18 innan beslut tas (eller om de skrivs upp i ålder). Gemensamt har de att de gått i svensk skola under en längre tid. Skälig väntetid för någon att börja skolan i Sverige är en månad, och detta har trots svårigheter följts relativt väl av Sveriges kommuner. Möjligheten att gå i skolan har gjort att de snabbt integrerats i det svenska samhället. Flertalet kommer att ha gått i svensk skola i ett och ett halvt till två år när (innan deras) beslut om asyl tas.

Vi anser att förslaget bör omfatta alla unga på flykt som går i någon form av gymnasieskola. Alla bör få slutföra sin utbildning. Detta bör gälla även de ungdomar som väljer att läsa ett tionde år i

grundskolan. Vi anser att detta bör gälla alla som gått i skolan i Sverige i minst sex månader. Vi anser att tillstånden ska gälla under minst fyra års tid med möjlighet till förlängning om det behövs för att kunna gå klart gymnasiet. Alla bör få möjlighet till de sex månaders förlängda uppehållstillstånd efter avslutade studier som annars bara vissa kommer att kunna få.

Vår tolkning är att förslaget, eftersom denna grupp ungdomar inte inkluderas, kommer att ge endast en mindre grupp ensamkommande ungdomar chansen att slutföra sin skolgång.

Riskerna för en ej likvärdig behandling

Ungdomar som fyller 18 år eller skrivs upp till 18 år förlorar ofta möjligheten att gå i skolan då de när de anses vuxna flyttas till Migrationsverkets boenden vilka kan ligga långt från skolan. Om förslaget ska omfatta de grupper som regeringen avser måste kommunernas rutiner ändras och ersättningsreglerna ändras så att fortsatt skolgång underlättas istället för att försvåras. Med nuvarande system riskeras stor olikvärdighet över landet vilket påverkar i vilken utsträckning ungdomarna har rätt att stanna i landet.

De ungdomar som får avslag och som är 18 år (oavsett om detta sker naturligt eller på grund av åldersuppskrivning) berövas god man, boende och skolgång och flyttas till Migrationsverkets lokaler. På den nya orten är det inte alls säkert att de kan påbörja sin skolgång igen - det beror på hur skolan resonerar på den orten. Därmed avbryts skolgången och ungdomarna riskerar att falla utanför detta lagförslag om de senare får rätt på sin överklagan.

Det är viktigt att förändra så att en ungdom som får avslag får ha kvar sin god man, bo kvar på sitt boende och gå kvar i sin skola tills hens ärende har vunnit laga kraft.

Ungdomar med psykisk ohälsa

Förslaget exkluderar de ungdomar som mår för dåligt psykiskt för att gå i skolan och/eller tillgodogöra sig undervisning. En känsla av sammanhang är avgörande för hur en individ klarar av stressituationer, och detta är i sin tur avgörande för hälsotillståndet. Känsla av sammanhang är uppbyggt av tre olika komponenter:

- Begriplighet - att det som händer i världen är begripligt och går att förutse.
- Hanterbarhet - att de resurser som krävs finns tillgängliga för att hantera

det som sker.

- Meningsfullhet i livet - att de utmaningar man möter är värda att engagera sig i.

Det som våra ensamkommande ungdomar varit med om sedan de kommit till Sverige är inte begripligt, många gånger inte hanterbart och tillvaron har blivit meningslös för vissa.

Många ungdomar har svårt att koncentrera sig i skolan; det märks en stor skillnad sedan de nya tillfälliga asyltagarna, Migrationsverkets nya praxis samt återvändandeavtalet med Afghanistan infördes. De sover dåligt, har ofta stark ångest och oro och upplever känslor av meningslöshet inför att fortsätta att engagera sig i sin skolgång. En del av våra ungdomar har låg närvaro eller har helt slutat skolan för att de mår för dåligt psykiskt.

Vi anser att förslaget ska ändras så att de med psykisk ohälsa ska kunna inkomma med intyg där det beskrivs hur det påverkar deras skolgång. Precis som för övriga barn och ungdomar som deltar i skolverksamhet bör ett sådant intyg kunna fås via BUP och/eller läkare även när det gäller ensamkommande flyktingbarn och unga vuxna.

Samhällsekonomiska aspekter

Ur ett rent samhällsekonomiskt perspektiv bör vi ta vara på de ungdomar vi utbildar i Sverige istället för att utvisa dem när de är klara med sina studier. Sverige förlorar investering i den framtida arbetskraft som är helt nödvändig för välfärden enligt Arbetsförmedlingens senaste rapport. Sverige står inför en arbetskraftsbrist de kommande åren och att utbilda unga människor för att sedan inte låta dem bidra till att täcka denna brist samt att bidra till välfärdssamhället genom att arbeta och betala skatt är i vår mening ett misstag. Därför bör dessa tillstånd vara permanenta.

Tidsbegränsade uppehållstillstånd och dess problematik

Alla tidsbegränsade uppehållstillstånd motverkar integration och ofta medför oro och psykisk ohälsa för de som får dem. Att ge unga människor tidsbegränsade i stället för permanenta uppehållstillstånd för studier riskerar att bli kontraproduktivt. Oro och stress kring framtiden riskerar att urholka själva syftet med förslaget. En ungdom som vet att hen lever i Sverige på lånad

tid kan få svårigheter att nyttja tiden till det den är avsedd för. Vi anser inte att det är i linje med varken Barnkonventionen eller FN:s mänskliga rättigheter att ge barn, ungdomar och unga vuxna tillfälliga uppehållstillstånd.

Avslutande reflektioner från nätverket #vistårinteut Arvidsjaur

Svenska asyllagstiftningen, inte minst för barn och ungdomar, känns som ett av dessa brädspel där vägen mot målet kan verka enkel men där reglerna ändras hela tiden under spelets gång, så att det som gällde i början plötsligt vänts till dess motsats. Ett spel där ingen logik gäller och där den ende som egentligen vet sin egen historia är den som har minst talan.

Det är ett absurt och kafkalikt tillstånd, omöjligt för oss som tagit oss an dessa nytillkomna att förklara.

Med en ytterst rättsosäker behandling där en handläggares eller en tolks tillfälliga dagsform, som vi sett i så många fall som når oss, kan avgöra en ung människas framtid.

”Vi står inte ut” i Arvidsjaur ser med förtvivlan hur svårförståeliga lagar, som inte gynnar någon. Speciellt inte ett samhälle i behov av tillskott av 64 000 nya personer på arbetsmarknaden per år under en överskådlig framtid för att undvika en systemkollaps på så många olika områden.

Personer som inte på något sätt kan uppbringas, vare sig genom naturliga tillskott inom populationen svenskfödda eller genom ”import” från icke konfliktdrabbade länder, där en sådan import dessutom undergräver ursprungslandets utveckling.

Här handlar det inte om tro eller antaganden utan om statistiskt säkerställda fakta. Det går helt enkelt inte ihop! Vi kan inte, som i debatten om klimathotet, lagstifta om sänkta gränsvärden eller höjda böter och hoppas att det räcker.

Vi har ingenstans i debatten sett en konstruktiv eller trolig idé om hur detta gap mellan framtida tillgång och efterfråga ska kunna fyllas.

Vi efterlyser en total samhällsanalys, där prestige sätts åt sidan:

Vilken blir följden samhällsekonomiskt men också för vår självbild och moraliskt om vi 1) sätter in alla insatser på dessa nyanlända barn och ungdomar - genom utbildning och en på alla andra sätt trygg inkludering - under en tio, tjugo, trettio års tid.

Jämfört med om vi, som nu, 2) fortsätter att på alla sätt missa tidernas möjlighet att ta tillvara de som kom till Sverige i trygg förvisning om att de ord om solidaritet som yttrades av vår statsminister också skulle gälla några månader senare.

OCH – vilken blir följden för Afghanistan när dessa 80 000 som vägrats asyl inom EU ska "tävla" med den dryga miljon flyktingar som kommer tillbaka från Pakistan på en arbetsmarknad med redan 30-40 procentig arbetslöshet och där bristen på arbete och utbildning bara är en av en mängd orsaker till eländet i detta ett av jordens fattigaste länder som ligger längst ner på världslistan över tillståndet för de medborgerliga rättigheterna.

En destabiliserande utveckling som Sverige i högsta grad medverkar till-

När slutade politik vara det möjligas konst, styrt av moral och idealism, och bli ett brädspel med ständigt förändrade regler och människors liv som insats och ingen som vinnare.

Och är detta det samhälle vi vill ha i en tid när även omvärldens regler, tidigare styrda av balans, förutsägbara och hållbara överenskommelser, ser ut att braka samman medan vi för första gången ser både en global klimatkatastrof och en våldsam militär urladdning som ett sammanfallande möjligt framtidsscenario om inte alltför lång tid.

Att vi inte ser det som händer nu i den svenska asylpolitiken i ett större sammanhang kanske är förklarligt även om det svårbegripligt för oss alla som ägnar så stor del av vår kärlek och tid åt dessa unga som är förlorarna i detta cyniska spel och som med en annan svensk politik skulle kunna göra oss alla till vinnare utan att någon annan förlorar.

Förklarligt med inte mer rättfärdigt.

För rörelsen #vistårinteuts räkning har jag som talesperson sammanfattat de synpunkter som lyfts i dialog med sympatisörer och medlemmar.

Vänligen,

Mats Klockljug, Storgatan 103, 930 81 Glommersträsk, Arvidsjaur kommun

070-313 52 06